

Η λάμψη της Αναγέννησης
Χορός και μουσική παράσταση
από τα μέσα του 16ου αιώνα
έως τις αρχές του 17ου αιώνα

Σάββατο 29 Ιουλίου 2023
7 μ.μ. - Χώρα
Πλατεία Πλατάνου

Πρόγραμμα

Όπως τόνισε ο μεγάλος ιστορικός τέχνης Erwin Panofsky, η ιταλική Αναγέννηση δεν θα υπήρχε χωρίς τον συνεχή διάλογο και τη γόνιμη αντιπαράθεση με την Αρχαιότητα, ή μάλλον με τον ελληνικό και τον ρωμαϊκό πολιτισμό. Εκείνος ο επιστημονικός κλάδος που βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτιστικής ανανέωσης που συντελέστηκε στην Ιταλία από τα μέσα του 15ου αιώνα - αλλά με πολύ σημαντικές προϋποθέσεις τον προηγούμενο αιώνα - και που έφτασε στο ζενίθ και στο ηλιοβασίλεμά του τον 16ο αιώνα, δηλαδή η Φιλολογία, η μελέτη των πηγών και της μετάδοσής τους με βάση την κειμενική αλήθεια, παρέσυρε μαζί της όλες τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και τη σκέψη της εποχής.

Η έννοια του κλασικού, η οποία περιλαμβάνει τους Έλληνες και Λατίνους λογοτέχνες σε όλους τους τομείς (ποίηση, φιλοσοφία, τραγωδία, κωμωδία, πραγματείες κ.λπ.) γίνεται πρότυπο άξιο συνέχισης και μίμησης. Ο Ραφαήλ στη Σχολή των Αθηνών (1511) γιορτάζει τον θρίαμβο του ορθολογισμού με την αναπαράσταση μέσα σε μια μεγαλοπρεπή αρχιτεκτονική του Μπραμάντε όλων των σοφών της αρχαίας Ελλάδας, ξεκινώντας από τον Πλάτωνα (με τη μορφή του Λεονάρντο) που κρατά τον Τίμαιο και τον Αριστοτέλη που κρατά τη Νικομαχειανή Ηθική του. Στο πλήθος των χαρακτήρων περιλαμβάνεται επίσης ένας μαθητής του Πυθαγόρα που επισημαίνει σε μια πινακίδα τα κύρια διαστήματα της μουσικής: Διάπασον, Διατέσσαρο, Διαπέντε.

Και ήταν ο ίδιος ο Πυθαγόρας, με την αυστηρή μαθηματική θεωρία του για τη μουσική που βασίζεται στις αριθμητικές αναλογίες που ρυθμίζουν τα διαστήματα μεταξύ της μιας νότας και της άλλης, και κατά συνέπεια τα τρία είδη τετραχόρδων (διατονικό, χρωματικό και εναρμόνιο), που αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τους Ιταλούς θεωρητικούς της Αναγέννησης. Οι διαφορετικές ρυθμίσεις των διαστημάτων δημιουργούν διαφορετικές αρμονίες, τα ονόματα των οποίων - δωρική, φρυγική, λυδική - συνδέονται με τις διαφορετικές εθνότητες του ελληνικού κόσμου και, κυρίως, με διαφορετικούς μουσικούς χαρακτήρες. Η πλατωνική θεωρία του Ήθους αποδίδει στις Αρμονίες και τους Ρυθμούς μια ακριβή και αποδεδειγμένη επίδραση στον ψυχισμό του ακροατή, η οποία θα έχει καθοριστική σημασία για τη θεωρία των συναισθημάτων της ύστερης Αναγέννησης και αργότερα του Μπαρόκ.

Ένα ξεχωριστό κεφάλαιο των πλούσιων και πολύπλοκων σχέσεων μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και του ιταλικού πολιτισμού της Αναγέννησης αφορά την ποίηση, η οποία στην Ελλάδα τραγουδιόταν με συγκεκριμένη ποσοτική μετρική και συνοδευόταν από έγχορδο όργανο (λύρα) ή σπανιότερα από πνευστό όργανο (αυλός). Περίπου είκοσι αιώνες αργότερα, στις αυλές της Μάντοβα, της Φεράρα και του Ουρμπίνο, η ίδια έννοια της ποίησης στη μουσική ανασύρθηκε και αναζωογονήθηκε με το τραγούδι της λύρας που εξυμνήθηκε στο *Libro del Cortegiano* (1528) του Baldassarre Castiglione. Το αποκορύφωμα αυτής της διαδικασίας είναι το ουμανιστικό όνειρο της αναπαράστασης της ελληνικής τραγωδίας που οδηγεί στη γέννηση του μελοδράματος (οι μύθοι στη μουσική του Ορφέα, της Δάφνης, του Αρίωνα).

Έτσι, παρά το γεγονός ότι η ιταλική Αναγέννηση δεν γνώριζε τίποτα για την αρχαία ελληνική μουσική και τον αρχαίο ελληνικό χορό, παρά μόνο θεωρητικές και λογοτεχνικές πηγές, τους τοποθέτησε σε ένα επίπεδο ανωτερότητας και τελειότητας

(*Dialogo della musica antica e della moderna* του V. Galilei 1581), τονίζοντας κατ' αρχάς τις συναισθηματικές και καθαρτικές τους αρετές.

Ειδικότερα, ο χορός απελευθερώνεται από τον βοηθητικό και υποδεέστερο χαρακτήρα του για να αντλήσει από το ανώτερο επίπεδο της τέχνης και της επιστήμης με τις θεμελιώδεις έννοιες του Μέτρου και της Μνήμης που επικαλείται ο Domenico da Piacenza (*De arte saltandi et choreas ducendi*, 1455 κ.ε.) και που συνάγονται από τον Αριστοτέλη, στις οποίες οι μαθηματικές και γεωμετρικές ιδιότητες συνδυάζονται με "μια ερμητική και απόκρυφη τέχνη" (σύμφωνα με τον ορισμό των νεοπλατωνιστών Marsilio Ficino και Pico della Mirandola). Ακόμα και η έννοια των *phantasmata*, αυτό το είδος της μαγικής αναστολής της κίνησης για την οποία ο Domenico επικαλείται το θρυλικό βλέμμα της Μέδουσας, είναι μια αποτελεσματική αντανάκλαση του ελληνικού μύθου.

Από την πλευρά του, ο άλλος μεγάλος θεωρητικός του χορού του 15ου αιώνα, ο Guglielmo Ebreo da Pesaro, (*De pratica seu arte tripudii*, 1463) στρέφεται προς τον Πλάτωνα και τους Νόμους του για να αποδώσει τις σωστές τιμές στην τέχνη της χορογραφίας: "La qual virtute del danzare non è altro che una actione dimostrativa di fuori di movimenti spirituali li quali si hanno a concordare colle misurate et perfette consonanze d'essa harmonia ..." (Η αρετή του χορού δεν είναι τίποτα άλλο από μια αποδεικτική δράση έξω από τις πνευματικές κινήσεις που πρέπει να συμφωνούν με τις μετρημένες και τέλειες συνθέσεις αυτής της αρμονίας ...).

Η μορφή του πλατωνικού διαλόγου αποτελεί επίσης το πρότυπο για τις πραγματείες του επόμενου αιώνα και ειδικότερα για το *Nobiltà di Dame* του Fabrizio Caroso (1600) και το *Le Gratie d'Amore* του Cesare Negri (1602).

Στον Caroso, ακόμη και τα ονόματα ορισμένων χωρίων παραπέμπουν σε ελληνικές μετρικές (Saffice, Κόρινθος).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το αποκορύφωμα αυτής της διαδικασίας πραγματοποιείται στο είδος της συνολικής τέχνης που για τους σύγχρονους αντιπροσωπεύει το μελόδραμα, η μετενσάρκωση, σύμφωνα με τους Φλωρεντινούς ακαδημαϊκούς, της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας. Ποίηση, μουσική, χορός, σκηνογραφία, χειρονομίες, σκηνοθεσία- όλα συγκλίνουν στη νέα θεαματική μορφή που συνοψίζει τα οικουμενιστικά και νεοπλατωνικά ιδεώδη της Αναγέννησης και ανοίγει την πόρτα στην ποιητική του "θαυμαστού" που είναι συνυφασμένη με την εποχή του Μπαρόκ.

Ειδικότερα, σε αυτό το είδος πρόβλεψη του μελοδράματος που είναι οι Ενδιάμεσοι "φτιαγμένοι για την Κωμωδία του Προσκυνητή που παρουσιάστηκε στη Φλωρεντία κατά τον Γάμο του Αυθεντικού Δον Φερδινάνδου ντε' Μεντίτσι και της Μαντάμα Χριστίνας της Λωρραίνης" το 1589, ολόκληρη η δραματουργία και η θεατρική σύλληψη παραπέμπουν στον ελληνικό μύθο, ξεκινώντας από τον ανταγωνισμό μεταξύ των Μουσών και των Πιερίδων και φτάνοντας στην αποθέωση της Καθόδου του Ρυθμού και της Αρμονίας με το όραμα του ουρανού την αυγή και των σύννεφων πάνω στα οποία κάθεται ο Απόλλωνας, ο Βάκχος, ο Ρυθμός, η Αρμονία, οι τρεις Χάριτες και οι εννέα Μούσες.

Giulio D'Amore

ΤΟ ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Χορός και μουσική από τα μέσα του 16ου έως τις αρχές του 17ου αιώνα.

ΜΟΥΣΙΚΗ των A. Falconieri, G. G. Kapsberger, B. Marini, C. Negri, M. Uccellini, G. Zanetti.

ARPARLA: Maria Christina Cleary (άρπα μπαρόκ) - **Davide Monti** (βιολί μπαρόκ)

ΧΟΡΕΟΓΡΑΦΙΕΣ: Fabrizio Caroso (*Il Ballarino*, 1581 και *Nobiltà di dame*, 1600), Cesare Negri (*Le Gratie d'Amore* και *Nuove Invenzioni di Balli*, 1602), Livio Lupi da Caravaggio (*Libro di Gagliarda, Tordiglione Passo e Mezzo Canari e Passeggi*, 1607), G. I. Gurdjieff (*Movimenti sacri* 1919-1924), Andrea Francalanci - Bruna Gondoni (από C. Monteverdi *Il Ballo delle Ingrate*, 1608)

Χορογραφικές ανακατασκευές, δραματουργία, χορός και διεύθυνση:

Bruna Gondoni - Marco Bondoni

με τη συμμετοχή της ομάδας ιστορικού χορού **WKO-ADA**

Χορός: Mauro Biasiolo, Paola Cassella, Giulio D'Amore, Angelo Paolo De Lucia, Chiara Gelmetti, Evelyne Lenoble και Laura Pogliani.

Χορωδιακός χορός: Celina Balducci, Rossana Divo, Chiara Kulczychi, Riccardo Kulczychi, Donatella Marcarino, Lucia Pelagatti, Maria Grazia Tamburini, Patricia Weston.

Και με την εξαιρετική συμμετοχή της **Marialuisa Sales**

Χορογραφικές ανακατασκευές από το ελληνο-ινδικό θέατρο από τον Ησίοδο.

Έργο που επιμελήθηκαν οι **Chiara Gelmetti** και **Paola Lomi** για την 20ή επέτειο του WKO-ADA Χορός στο Σαμοτράκι.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ "ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΑΡΔΥΣ"

Με τις πιο εγκάρδιες ευχαριστίες προς:

Παναγιώτη και Carlota Ατζανό, Luigi και Paola Bessi, Νικόλαο Γαλατούμο, Δημήτρη Μάτσα, Μαρία Παπαθανασίου, Βάσω Σλαβίδου, Αναστασία Τερζή και Χρύσα Χαράνα.

ARPARLA - MARIA CHRISTINA CLEARY (άρπα) και **DAVIDE MONTI** (βιολί).

Το ιταλο-ιρλανδικό ντουέτο ARPARLA φέρει στο όνομά του την κλίση για την οποία δημιουργήθηκε: να χρησιμοποιεί τη μουσική ως μέσο ομιλίας και επικοινωνίας με τους άλλους. Το ρεπερτόριο επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε δύο ιστορικές περιόδους στις οποίες το ντουέτο αποδίδει άριστα τη σύνθεση της μουσικής αισθητικής: την ύστερη Αναγέννηση και το πρώιμο Μπαρόκ (16ος-17ος αιώνας) και τη μετάβαση μεταξύ κλασικισμού και ρομαντισμού. Καταχειροκροτήθηκε σε διάφορα μέρη του κόσμου, σε διεθνή φεστιβάλ, στην Ευρώπη καθώς και στον Καναδά, την Ιαπωνία, την Ουγκάντα και την Αυστραλία. Έχουν διδάξει αυτοσχεδιασμό και ιστορικές πρακτικές ερμηνείας σε περισσότερα από 30 ωδεία σε πέντε ηπείρους, μεταξύ των οποίων η Μουσική Σχολή Juilliard στη Νέα Υόρκη, το Mozarteum στο Σάλτσμπουργκ, το Ωδείο του Σίδνεϊ και το Πανεπιστήμιο Makerere στην Καμπάλα. Διδάσκουν στο Conservatorio di Verona και στην Haute École de Musique de Genève. Η δισκογραφική τους παραγωγή αριθμεί πάνω από 80 CD.

MARCO BENDONI. Χορευτής εκπαιδευμένος στο σύγχρονο χορό, από το 1987 έχει συνεργαστεί με τους Martha Graham, Graham Vich, Luca Ronconi, Pier Luigi Pizzi, Franco Ripa of Meana, Lorenzo Mariani, Derek Jarman, Philippe Decouflé, Vicente Saez, Luciano Padovani και Fernando Hiram. Χάρη σε μια συνάντηση με τον Andrea Francalanci, άρχισε να καλλιεργεί το ενδιαφέρον του για τον αναγεννησιακό και μπαρόκ χορό. Διδάσκει αναγεννησιακό-μπαρόκ χορό και διαλογιστικό χορό τόσο στην Ιταλία όσο και στο εξωτερικό.

CHIARA GELMETTI. Έχοντας αποφοιτήσει με άριστα στη Φιλοσοφία από το Πανεπιστήμιο του Μιλάνου, έχει ένα πολύπλευρο υπόβαθρο στο θέατρο, τη χορογραφία και τη μουσική. Είναι ήδη ιδρυτικό μέλος της πολιτιστικής ένωσης A.D.A. Danze Antiche το 2003 και εξακολουθεί να είναι η κύρια πολιτιστική εμψυχώτρια της WKO-ADA, του χορευτικού τμήματος της ορχήστρας WunderKammer, της οποίας είναι αναπληρώτρια αντιπρόεδρος.

BRUNA GONDONI. Χορεύτρια, μελετήτρια και χορογράφος. Διευθύνει μαζί με τον Marco Bendoni την ομάδα "Il Ballarino" που ίδρυσε ο Andrea Francalanci, με την οποία ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο μεταφέροντας τον ιταλικό αναγεννησιακό χορό από τις Misiones de Chiquitos της Βολιβίας στην Ταϊβάν. Έχει συνεργαστεί με την τηλεόραση Thames, το Εθνικό Θέατρο του Στρασβούργου, το Φεστιβάλ Μπαρόκ των Βερσαλλιών, το Teatro Ponchielli στην Κρεμόνα και το Teatro Massimo στο Παλέρμο και πολλά άλλα. Έχει παρακολουθήσει μαθήματα εξειδίκευσης στην Haute Ecole de Musique Ancienne στη Γενεύη, στο Conservatoire Ranieri στο Μόντε Κάρλο, στην Ακαδημία Χορού και Παλαιάς Μουσικής στο Sablé και στην Dolmetsch Historical Dance Society στο Λονδίνο.

MARIALUISA SALES. Αφού σπούδασε στην Accademia Nazionale di Danza στη Ρώμη, εκπαιδεύτηκε - για πάνω από είκοσι χρόνια συστηματικής και αυστηρής μελέτης - στο αυστηρό κλασικό στυλ χορού Bharata Natyam της Ινδίας. Στη συνέχεια, προσέγγισε το λυρικό και αισθησιακό στυλ της Orissa, το οποίο τελειοποίησε με μακρόχρονες παραμονές στην πόλη-ναό του Puri. Μέσω της ένωσης της Orchestès, από το 2008 προωθεί τις καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες Ιταλών και ξένων καλλιτεχνών, παρουσιάσεις βιβλίων και φεστιβάλ ταινιών στη Μέση Ανατολή και την Ινδία, παρουσιάζοντας μυθολογικούς και παραδοσιακούς χορούς σε διάφορα σημαντικά θέατρα, μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους με έμφαση στο χορογραφικό ρεπερτόριο του ινδοελληνικού θεάτρου.

WKO-ADA ΤΜΗΜΑ ΧΟΡΟΥ WUNDERKAMMER ORCHESTRA (ΠΡΩΗΝ ADA ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΟΡΟΙ)

Η ADA Danze Antiche, που ιδρύθηκε το 2003 από μια ομάδα λάτρεις του χορού και της αρχαίας μουσικής, συγχωνεύτηκε το 2021 με την πολιτιστική ένωση WunderKammer Orchestra, της οποίας εκπροσωπεί το τμήμα χορού με το ακρωνύμιο WKO-ADA. Ιδρύθηκε με στόχο την ενίσχυση, την προώθηση και τη διάδοση κυρίως της γνώσης της ιταλικής τέχνης και του πολιτισμού μέσω της τέχνης

της χορογραφίας. Στόχος της είναι επίσης να εμβαθύνει και να επαναπραγματοποιήσει τον ιστορικό, φιλολογικά τεκμηριωμένο χορό μέσω ενός ερευνητικού έργου υψηλής εξειδίκευσης και ενός διδακτικού εκπαιδευτικού προγράμματος που απευθύνεται σε ένα ετερογενές κοινό.

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΗ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

Από το 1355 μέχρι την πτώση της Κωνσταντινούπολης (1453), η γενουάτικη οικογένεια Gattilusi κυβέρνησε πολλά νησιά στο βόρειο Αιγαίο- στη Σαμοθράκη έχτισε οχυρώσεις στη Χώρα και την Παλαιόπολη και έναν πύργο στις εκβολές του ποταμού Φονιά. Στο απόγειο του ουμανισμού, κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του στη Μεσόγειο και στην Ελλάδα, ο Ciriaco D'Ancona σχεδίασε και κατέγραψε πολλά σκίτσα στα ημερολόγια του, μεταξύ των οποίων και εκείνα του Ιερού των Μεγάλων Θεών (Σαμοθράκη, 1444). Από τα τέλη του 14ου αιώνα έως το πρώτο μισό του 15ου αιώνα, άνοιξε στην Ιταλία μια περίοδος μεγάλης ανανέωσης και πολιτιστικού ανοίγματος, κατά την οποία άνθισε αυτό που αργότερα θα ονομαζόταν Αναγέννηση και θα μόλυνε ολόκληρη την Ευρώπη. Η εκ νέου ανακάλυψη του κλασικισμού, με στόχο και πάλι την Ελλάδα, οδήγησε στην εκ νέου ανάγνωση και σε νέες μεταφράσεις του πλατωνικού σώματος (συμπεριλαμβανομένων εκείνων του Marsilio Ficino), μιας σκέψης που είχε παραμεληθεί για αιώνες υπέρ του Αριστοτέλη. Το ιδεώδες ομορφιά-καλαισθησία-δικαιοσύνη έγινε και πάλι βασική έννοια που διαπερνούσε την ιδεολογία των κυριότερων ιταλικών δικαστηρίων. Ο πρίγκιπας εκθέτει το πρόσωπό του με χάρη, μέτρο, καλή διακυβέρνηση. Ασχολείται με το βασίλειο, αλλά και με τα γράμματα, την ποίηση, τη μουσική και το χορό. Ο χορός, ως αρμονική και μετρημένη κίνηση εμπνευσμένη από τις ουράνιες κινήσεις, εκπαιδεύει και δίνει τη δυνατότητα να επιδεικνύει χάρη και αρμονία, αρετές που απαιτούνται από τη νέα "άρχουσα τάξη" του 15ου και 16ου αιώνα.

Μετά την παράσταση του 2017 στο Ιερό των Μεγάλων Θεών, στην οποία παρουσιάσαμε μουσική και χορό του 15ου αιώνα, φέτος, για να γιορτάσουμε τον 20ό χρόνο δράσης του συλλόγου μας και το 20ό θερινό σεμινάριο στη Σαμοθράκη, θα θέλαμε να σας προσφέρουμε μερικούς χορούς από την ύστερη Αναγέννηση, συμπληρώνοντας μια περίοδο που μοιράστηκε ένα εξαιρετικό πνεύμα ανοίγματος και ανανέωσης, μέρος του οποίου είναι και η Σαμοθράκη.

Αυτή η παράσταση είναι αφιερωμένη στη Σαμοθράκη, σε όλους τους κατοίκους της που, χρόνο με το χρόνο, μας υποδέχονται πάντα με ευγένεια και καλοσύνη, σε όλους τους συμμετέχοντες στα σεμιναριακά-μελετητικά ταξίδια τα τελευταία είκοσι χρόνια, και σε εσάς που είστε εδώ μαζί μας απόψε.

Με ευγνωμοσύνη.

Chiara Gelmetti

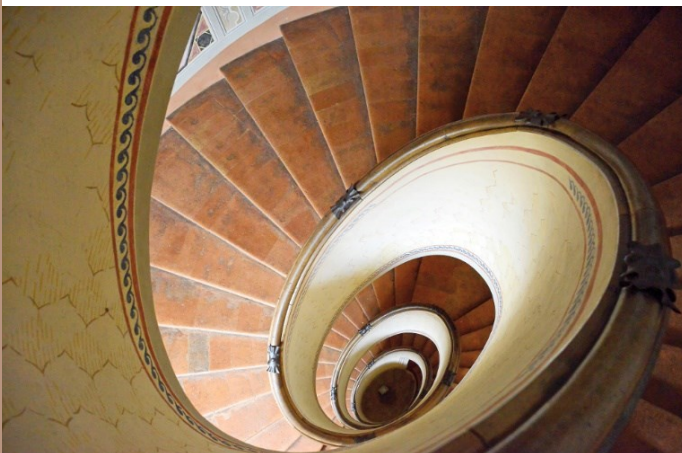
Και αυτός ο πύργος χτίστηκε από τα θεμέλιά του από τον μεγάλο και γενναίο άρχοντα της πόλης του Αίνος και αυτού του νησιού, τον ένδοξο Παλαμήδη Γατελιούζο. Αυτός ο λαμπρός άνδρας τον ανήγειρε το έτος έξι χιλιάδες εννιακόσια σαράντα ένα (1433) ως μεγάλο φρούριο κατά των εχθρών.

Επιγραφή στον πύργο του κάστρου του Γατελιούζου, Χώρα Σαμοθράκης.

Αριστερά: Rocca di Vignola, Sala del Padiglione, Modena, IT). Γάμος μεταξύ του Ambrogio Contrari και της Battistina Fregoso (1461), κόρης του Δόγη Ludovico Fregoso και της Ginevrina Gattilusi, αδελφής του Dorino II, και οι δύο παιδιά του Palamede Gattilusi που έχτισε το φρούριο της Χώρας (Σαμοθράκη).

Δεξιά: Παλάτι της οικογένειας Contrari, χτισμένο από τον Ercole il Vecchio, ο οποίος ανέθεσε την κατασκευή του στον αρχιτέκτονα Jacopo Barozzi το 1560-67. Ο τελευταίος σχεδίασε την περίφημη ελικοειδή σκάλα με τα 106 αυτοφερόμενα σκαλοπάτια στο εσωτερικό της (βλ. παρακάτω), Vignola (Modena, IT).

ada
WKO
2003-2023-XX

www.danzeantiche.org
info@danzeantiche.org